

”Brændevinsdjævelen” og afholdssamfundet ”Fremtids håb” i Vindinge

Afholdsbevægelsen kom til Danmark fra USA i 1800tallet sammen med andre bevægelser og trossamfund som fx metodisternes. Metodisterne kom oprindeligt fra England, men fik deres centrum i USA og havde fra 1880erne til 1930erne betydelig succes i Vindinge. Her fik de i 1895 indrettet en kirkesal, ”Bethania”, i den første formands endnu eksisterende stuehus. (Rosenvang 4A og B).

Selve afholdsbevægelsen havde etableret sig solidt i Danmark o. 1880 og voksede især i årene 1895-1905, hvor medlemstallet steg fra 55.000 til 137.000. Baggrunden var det store brændevinsforbrug især blandt småkårsfolk, som Holger Drachmann i 1884 skrev om i et af sine digte:

*Brændevinsdjævelen, det skabede dyr,
er os fra kroen i kroppene faret:
Ingen kan holde på voldsmanden styr,
vandrer, der har du på ufreden svaret.*

Dengang gik mange af Vindinges sociale kontakter mod sydøst. Tjenestefolk og ægtefæller blev tit hentet i området ned mod Køge bugt, og afholdsbevægelsen fik her sit gennembrud på Solrødegnen fra 1895 og fandt også grobund i Vindinge.

Vores flittige arkivgænger, Knud Sørensen, har hentet følgende festlige notits i Roskilde Tidende fra 29. maj 1905:

Afholdssamfundets afdeling ”Fremtids håb” i Vindinge indviede i går ved en smuk og hyggelig sommerfest sit nye, kønne flag. Flere af omegnens afholdsforeninger havde ladet sig repræsentere med deres faner eller bannere. Festen holdtes i forsamlingshuset. Efter at lærer Hernø (vist fra Vadsby) havde talt for fædrelandet og bogholder Berg indviet fanen, marcherede man i procession med musik i spidsen gennem byen. Senere læste foredragsholderne nogle småting op. Festen sluttede med en munter svingom. Helt bevidst søgte foreningerne med deres mange fester, arrangementer og møder at erstatte den kontakt med andre mennesker, som man før oplevede på værtshusene.

I Vindinge lokalhistoriske arkiv findes et **billede af processionen**. Den var sandsynligvis udgået fra pladsen foran ”Bethania” og var nu via Tingvej og Ved Kirken nået rundt om kirkegårdshjørnet på vej ned ad Kærvej mod forsamlingshuset. Her standsede den op for at blive fotograferet. Og så skulle der jo stå stille.

Ved kirkegårdsmuren bag det gamle sprøjtehus fra 1870erne følger byens drenge begivenhederne – mere interesserede i fotografen, end i optoget. Til højre ses den halve gavl af "Møllehuset"; over fanen set i baggrunden den helt nye skole fra 1904; det lille hus med skorstenen er det for længst forsvundne "Møllevang"; bagest til venstre Stålmosegård, der dengang lå helt nede ved vejen; er det mon gårdmanden, sognefoged Christoffer Hansen, der står med skrævende ben og kigger hen over sin mødding på det sælsomme skue?

Faneindvielsen søndag den 28.5. 1905 gjorde det muligt at præsentere fanen i forbindelse den store afholdsfest på Fjordvilla i Roskilde en måned senere, den 25. juni 1905. Samme nummer af Roskilde Tidende, som rummede notitsen om faneindvielsen, bragte i noget større opsætning et "Opråb til byens borgere og borgerinder" om bidrag og gaver "af hvilken som helst art" (men nok ikke på flaske!) til tombolaen på det store, sjællandske "afholdsstævne og folkefest". *Afholdsbevægelsen her i byen tæller mange foreninger i blomstrende fremgang med et stort medlemstal, men medlemmerne består som regel af småfolk, der ikke kan ofre meget til agitationens fremme.* Derfor appellen til byens borgere og borgerinder om bidrag til løsning af denne samfundsopgave, som både af videnskabsmænd og alle samfundsklasser er anerkendt som et for hele samfundet heldbringende led i bevægelsen for at skaffe lys og solskin ind i alle hjem.

Det var næppe nogen tilfældighed, at Vindinge Forsamlingshus på en ekstraordinær generalforsamling samme år som faneindvielsen i 1905 besluttede at nægte at udskænke spiritus ved ballerne.

Ellers ved vi kun lidt om afholdssagens skæbne i Vindinge. På et tidspunkt blev den lagt i hænderne på metodisternes "Evangelisk Afholdsforbund", hvis Vindinge-Karlsunde afdeling nævnes 1939 med husejer Jens Christensen fra Karlsunde som det mest prominente medlem. Han var senest fra 1934 i flere perioder formand for afholdssamfundet "Alderstrøst" i Karlsunde, som var en del af den større, ikke-religiøse afholdsbevægelse. Metodisterne mønstrede da kun 26 lokale foreninger og var antagelig i 1930'erne stærkt på retur. Den eneste Vindinge-afholdsborger, vi kender ved navn, er Agnes Ottomine fra Bornholm, som den 19. februar 1932 indtrådte i Baptisternes Afholdsmissions nystiftede Roskildekreds, der 1939 havde 22 medlemmer. Samme år blev hun gift med møller Richard Stærkind i Vindinge.

Vindinge-Karlsunde afdelingen af "Evangelisk Afholdsforbund" kan sagtens gå tilbage til årene før første verdenskrig. Metodisterne i Vindinge havde nær kontakt med trosfællerne i Karlsunde, og lederen af "Evangelisk Afholdsforbund", biskop Anton Bast, kom tit til Vindinge i det lokale "Bethania" og hos bevægelsens leder, Crilles Jensen, der købte "Vindingegård" i 1908. Blandt andet medvirkede Bast ved en række succesrige vækkelsesmøder i forsamlingshuset.

En sundhedskommission, nedsat 1903, afviste i sin betænkning 1907 at indføre spiritusforbud, som det skete i andre lande. Men beværterloven af 1912 satte en grænse for antallet af udskænkingssteder og indførte krav om kommunal bevilling. Og den voldsomme brændevinsbeskatning de følgende år bragte forbruget af "den fattige mands trøst" ned på 1/3 – og medførte, at man måtte gå over til alternative vinduespuddningsmidler.

Helge Land Hansen, 2016